

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки РДГУ

Випуск 25

Рівне
Видавець О. Зень
2014

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 25. – Рівне: О. Зень, 2014. – 313 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан, кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій, доктор історичних наук, професор (м. Острог).

Киридон Алла, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Степанков Валерій, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Троян Сергій, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Фісанов Володимир, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці).

Чухліб Тарас, доктор історичних наук (м. Київ).

Швецова-Водка Галина, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Шугаєва Людмила, доктор філософських наук, професор (м. Рівне).

*Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.*

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники.

Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 4 від 28 листопада 2014 р.

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 квітня 2010 р.)

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Остафова 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ.
тел. 0-362-22-59-01
isfconf@mail.ru

РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

УДК 94:343.264

Р. Давидюк

ОСТАРБАЙТЕРИ З РІВНЕНЩИНИ: МІЖ ДВОМА ТОТАЛІТАРНИМИ РЕЖИМАМИ

(Рецензія: Данильчук В. Р. *Українські оstarбайтери: 1941–1947 рр. (на прикладі Рівненської області)* / В. Р. Данильчук. – Рівне: ПП ДМ, 2012. – 282 с.; іл.; Данильчук В. Р. *Reichskommissariat – Рейхові: українці з Рівненщини на примусових роботах в Австрії та Німеччині* / В. Р. Данильчук : Монографія. - Рівне: ПП ДМ, 2013. – 282 с.; іл.).

Друга світова війна була однією з найбільших трагедій українського народу. Це був час протистояння регулярних армій, зіткнення на одній території партизанських і підпільних рухів, геноцидів і депортацій, мобілізацій і вивезень на примусові роботи. Сучасна вітчизняна історіографія Другої світової війни має вагомий здобуток: розроблені нові концептуальні підходи у вивченні маловідомих, а подекуди, зовсім нових проблем. Передусім це стосується визначення геополітичного місця України у тогочасних подіях, з'ясування ролі людського фактору, намагання осмислити державотворчі аспекти повстанської боротьби.

Не втрачає свого значення і залучення до наукового обігу нових документів, їх систематизація і переосмислення. Показовою у цьому плані є праця рівненського історика Віталіни Данильчук, присвячена суспільно актуальній та маловивченій на регіональному рівні науковій темі – проблемі вивезення і репатріації населення, яке в період Другої світової війни проживало на території сучасної Рівненської області.

Монографія Віталіни Данильчук «Українські оstarбайтери: 1941–1947 рр. (на прикладі Рівненської області)» та її друге видання «Reichskommissariat – Рейхові: українці з Рівненщини на примусових роботах в Австрії та Німеччині» складається із трьох розділів, передмови, післямови, додатків. У рецензованій праці проаналізовано процес вивезення та обставин перебування мешканців Рівненщини на примусових роботах у Німеччині та Австрії у роки Другої світової війни, їх подальшу репатріацію, суспільно-політичне і соціально-економічне становище в умовах сталінського тоталітарного режиму. Цікаво, що дослідниця всебічно вивчила вербувальну політику німецької окупаційної влади на території нашого краю, прослідкувала етапи, визначила характерні риси акцій з вивезення рівнян на примусові роботи, уточнила статистичні дані вивезеного населення, окреслила організаційну структуру репатріаційних органів, проілюструвавши їхню діяльність на прикладі окремої області.

Відзначимо, що монографія написана на солідній історіографічній та джерельній базі. Опрацьовану літературу дослідниця умовно поділила на чотири групи: радянську, сучасну вітчизняну, діаспорну та зарубіжну (російську, білоруську, німецьку, голландську). Визначальними джерелами у написанні роботи стали матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Державного архіву Рівненської області, Галузевого державного архіву Служби безпеки України у м. Рівне, Державного архіву Волинської області, місцеві періодичні видання окупаційного періоду, збірники опублікованих документів та спогади оstarбайтерів.

Особливу групу джерел склали вперше введені до наукового обігу матеріали фільтраційних справ, заведені на вивезених до Німеччини та Австрії мешканців Рівненщини, що зберігаються у Держархіві Рівненської області. За допомогою статистичних методів Віталіна Данильчук провела обробку матеріалів названих фільтраційних справ та на їх основі склала таблицю, у якій відобразила згруповані відомості про дату і місце народження особи, стать, національність, обставини і час її вивезення, сферу праці, а також час звільнення, репатріацію та подальшу долю. Для більшої достовірності та точності розрахунків дослідниця опрацювала 10% фільтраційних справ, що склало понад 1200 одиниць, перелік та інформація з яких вміщена у додатку А, який займає 100 сторінок (с. 170–270). На основі цих матеріалів авторка змогла простежити періоди найбільшої інтенсивності акцій вивезення, охарактеризувала основні сфери зайнятості рівнян та обчислила частку репресованих оstarбайтерів, вивезених після репатріації у Польщу і Чехословаччину. Розрахунки було проведено за допомогою універсального узагальнювального критерію Стюдента.

Схвально те, що дослідниця застосувала метод усної історії, який є важливим для розуміння становища пересічної людини, її світоглядного сприйняття, психологічного стану. Віталіна Романівна проаналізувала опубліковані спогади та змогла особисто поспілкуватися з 14 колишніми оstarбайтерами, записавши їхні розповіді. Крізь призму усної історії, на основі досвіду окремої людини авторка змогла показати різні способи виживання у складних умовах, відтворити цікаві деталі з життя оstarбайтерів. Ґрунтовний та всебічний аналіз джерельної бази дав можливість авторці висловити власну думку з багатьох дискусійних аспектів проблеми.

Критичне опрацювання комплексу різноманітних за походженням та ступенем інформативності матеріалів дозволило з'ясувати, що на Рівненщині акції примусового вивезення на роботу до Німеччини та Австрії епізодично розпочалися із кінця літа–осені 1941 р., більш активно проводилися з 1942 р. до березня 1944 р. Вербувальна кампанія реалізовувалася за допомогою як агітаційно-пропагандистських так і силових методів за пріоритетності останніх. Агітаційно-пропагандистська робота окупаційної адміністрації здійснювалася за допомогою легальної періодики, дрібної друкованої продукції, що включала різноманітні плакати, оголошення, листівки, стінні газети, відозви, накази, засобів радіомовлення та кіно, а також шляхом організації виставок та влаштування спеціальних зборів з виступами оstarбайтерів. Названі засоби мали на меті психологічно вплинути на українське населення, сформувані позитивні уявлення про працю в Німеччині і у такий спосіб сприяти добровільному зголошенню на виїзд. Незважаючи на потужність агітаційно-пропагандистської кампанії, вона не принесла очікуваних результатів, тому окупаційна адміністрація перейшла до радикальних дій: масових облав та індивідуальних захоплень місцевих жителів. Для цього залучалися гебітскомісаріати, окружні, міські, районні та сільські управи, жандармерія, охоронні війська, підрозділи СС. Дослідниця ретельно відтворила діяльність вербувальних комісій та бірж (відділів) праці, районних управ і сільських старост, тобто всієї владної ланки, яка була причетна до організації процесу вивезення наших краян. Водночас виокремлено діяльність місцевих громадських структур самопомогі, спрямованих на підтримку нужденного населення, зокрема на забезпечення продуктами харчування, одягом, а подекуди і коштами. Характеризуючи місцевий управлінський апарат, Віталіна Романівна документально підтвердила його повну залежність і підзвітність німецькій адміністрації, яка лише на початковому етапі окупації виявляла певну стриманість в українському питанні. Аналіз політики нацистів дав змогу дослідниці стверджувати, що в подальшому тактика окупантів кардинально змінилася, а для виконання планів поставок нацистське керівництво використовувало весь можливий комплекс методів (с. 50).

Спируючись на широку документальну базу, Віталіна Данильчук прийшла до висновку, що наймасштабніші примусові мобілізаційні акції в краї відбувалися з квітня по червень 1942 р. Із загальної кількості вивезених рівнян (28.783) 54% було вивезено саме упродовж 1942 р. При цьому періодичність та масштаби вивезення у кожному з районів Рівненської округи різнилися, найбільше жителів було вивезено із Дубенського, Вербського та Березнівського районів. Масштабна акція вивезення людей відбулася у 1943 р., що стосувалося, насамперед, працездатних осіб і розглядалася як «обов'язок українців». Масового характеру постачання робочої сили до Німеччини і Австрії набрала «евакуація із зони бойових дій» під час відступу окупантів.

Зі сторінок монографії дізнаємося, що у період інтенсивного примусового вивезення населення Рівненщини, існували випадки добровільного виїзду, детерміновані складністю економічного становища, а відтак, потребою покращення рівня матеріального забезпечення. Втім, епізодичність таких явищ дає підстави стверджувати, що відсоток населення, яке добровільно виїхало на роботи до Німеччини з Рівненщини, був незначним. На сторінках монографії знаходимо і матеріал про різні форми спротиву політиці нацистської влади.

Важливо, що проаналізувавши джерела, дослідниця уточнила існуючі дані стосовно чисельності вивезеного з Рівненщини на роботи до Німеччини та Австрії населення, обґрунтувавши цифру 28.783 вивезених осіб, що на 6.511 більшою, ніж та, якою оперували дослідники раніше. На основі проведених авторкою статистичних досліджень встановлено, що із загальної кількості вивезених із Рівненської області 65% склали чоловіки, 35% жінки, більшість із них за національністю були українцями і

вихідцями із сільської місцевості. Найчисельнішою була група рівненських оstarбайтерів часу народження з 1921 по 1925 рр. народження, тобто молоде та працездатне населення.

Віталіна Романівна, звернувши належну увагу на обставини життя і праці оstarбайтерів, показавши труднощі їх пристосування до чужорідного соціуму, прийшла до висновку, що соціальна адаптація оstarбайтерів залежала від сфери зайнятості, умов роботи та проживання. Дослідниця доводить, що все життя оstarбайтерів було суворо підпорядковане інструкціям та указам нацистського керівництва, умови праці були надзвичайно важкими. Разом з тим, до наукового вжитку залучено маловідомий матеріал про факти доброзичливих стосунків між «господарями та оstarбайтерами», хоча авторка робить, на нашу думку, цілком правильне, застереження про епізодичність подібних випадків.

Окремий розділ монографії В. Р. Данильчук присвятила аналізу процесу повернення основного потоку оstarбайтерів на Рівненщину у 1945–1947 рр., акцентувавши увагу на формуванні та діяльності радянських репатріаційних органів різних рівнів, труднощах облаштування та становищі репатріантів в умовах сталінського тоталітарного режиму. У монографії наголошується, що репатріаційною роботою керувало Управління уповноваженого у справах репатріації громадян СРСР з Німеччини та окупованих нею країн, значна увага приділялася формуванню мережі перевірно-фільтраційних, збірно-пересильних, контрольно-пропускних, перевірно-розподільних пунктів і таборів, обліку репатріантів, виявленню серед них так званих «ворожих елементів». Дослідниця показала, що повернення оstarбайтерів відзначалося великими труднощами: значна частина людей поверталася не організованим порядком, а невеликими групами; неточним був облік; на пересильних пунктах не було належних умов для перебування репатріантів. Ускладнював ситуацію морально-психологічний тиск, що виявлявся у недовірі, постійних підозрах і перевірках репатріантів.

Заслужують на увагу додатки до монографії, в яких поміщено 12 таблиць і сім діаграм, що значно підсилили авторський аналіз. Додатки у концентрованій формі подають динаміку вивезення мешканців Рівненської області на примусові роботи впродовж окупаційного періоду.

На нашу думку, рецензована робота має ґрунтовний, аналітичний характер, підсумовує та розвиває на матеріалах Рівненської області попередні дослідження означеної тематики. Праця Віталіни Данильчук визнана переможцем конкурсу «Краща книга Рівненщини 2014 р.» у номінації «Краще видання з мемуаристики та документалістики», а провідний бібліотекар Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки Наталія Оксанич розробила буктрейлер до книги Віталіни Данильчук.

Вважаємо, що авторські думки, вперше введені до наукового вжитку архівні матеріали, сміливі всебічні обґрунтування та висновки стануть цінним матеріалом для сучасної історіографії, будуть використовуватися дослідниками у подальших наукових пошуках, а монографія буде цікавою студентам, краєзнавцям, вчителям, всім, хто цікавиться історією, адже вона доповнює, деталізує, подекуди змінює наше бачення подій Другої світової війни, дозволяє по-новому осмислити ті трагічні події.

ЗМІСТ

ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Ковальова О. ДАВНЬОРУСЬКА ХРАМОВА АРХІТЕКТУРА І СИМВОЛІКА ПРАВОСЛАВНОГО ХРАМУ	3
Жарська О. ЛУННИЦІ З ФОНДІВ КУЛЬТУРНО-АРХЕОЛОГІЧНОГО ЦЕНТРУ «ПЕРЕСОПНИЦЯ»: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СЕМАНТИКА ЇХ ПОХОДЖЕННЯ	5
Кузьма Т. ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ТА БЛАГОДІЙНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	8
Петрик В. ВІД ГОРОДА ДО МІСТА - ТРАНСФОРМАЦІЯ УРБАНІСТИЧНОЇ СТРУКТУРИ МІСТ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (КОРОЛІВСТВА РУСИ) У XIII-XIV ст.	11
Блануца А. УКРАЇНСЬКІ КНЯЗІВСЬКО-ШЛЯХЕТСЬКІ РОДИ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ «УКРАЇННИМИ» ПРИКОРДОННИМИ МІСТАМИ/ЗАМКАМИ У РАННІЙ НОВИЙ ЧАС	13
Альмес І. РУКОПИСНІ КНИГИ У КРЕХІВСЬКОМУ МОНАСТІРІ В XVII-XVIII ст. (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІНВЕНТАРНИХ ОПИСІВ)	16
Островська Ю. ЦЕРКОВНЕ БУДІВНИЦТВО ПІД ПАТРОНАТОМ ІВАНА СТЕПАНОВИЧА МАЗЕПИ	19
Синяк І. ПРИКОРДОННІ «ЛЮБ'ЯЗНОСТІ». ЕТЮДИ З ІСТОРІЇ ЗАПОРОЗЬКО-ПОЛЬСЬКИХ СТОСУНКІВ ДОБИ НОВОЇ СІЧІ (1734 – 1775) (ДЕКІЛЬКА ДОКУМЕНТІВ З ГОЛОВНОГО АРХІВУ ДАВНІХ АКТІВ У ВАРШАВІ)	20
Рудянин І. РОЗВИТОК ОСВІТИ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ, ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА (1772-1914 рр.)	25
Шеретюк Р. ЕТНОКУЛЬТУРНА АСИМІЛЯЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ ЯК ОДИН ІЗ ПРОВІДНИХ НАПРЯМІВ ВНУТРІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЇ (1825-1839 рр.)	27
Самчук Т. ВИКЛАДАННЯ ТАНЦІВ В УНІВЕРСИТЕТІ СВ. ВОЛОДИМИРА (1834-1859)	30
Парфенюк Л. ТАРАС ШЕВЧЕНКО ЯК ДОСЛІДНИК ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО ЄВАНГЕЛІЯ	34
Стоколос Н. НИЩЕННЯ КУЛЬТУ СВЯТОГО ЙОСАФАТА НА ТЕРЕНАХ ХОЛМЩИНИ І ПІВДЕННОГО ПІДЛЯШШЯ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX ст.): ЧИННИКИ, ОСНОВНІ ВІХИ, НАСЛІДКИ	36
Марек М. ЛЕМКІВЩИНА - ПРОБУДЖЕННЯ, КОНФЛІКТ, НЕВІДОМЕ МАЙБУТНЄ	38
Березняк Я. ДІЯЛЬНІСТЬ КІНСЬКИХ ЗЕМСЬКИХ ПУНКТІВ В ТАВРІЙСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ (КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТОК XX ст.)	40
Зюбровський А. ХЛІБНА ЛОПАТА, КОЦЮБА, ПОМЕЛО: ЇХ ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ОБРЯДОВІ ФУНКЦІЇ В НАРОДНІЙ КУЛЬТУРІ ПОВСЯКДЕННЯ УКРАЇНЦІВ КІНЦЯ XIX – СЕРЕДИНИ XX ст.	41
Брязкало Т. ПІДОПЛІЧКО ІВАН ГРИГОРОВИЧ (1905–1975): ЖИТТЯ ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ (ДО 110-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)	43
Шавлинский Н. ПРЕДУСЛОВИЯ СОЗДАНИЯ БЕЛОРУССКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ОДЕССЕ И ИХ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В КОНЦЕ 1917 - НАЧАЛЕ 1918 гг.	46
Левчук І. ВЕКТОРИ ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД «ГРОМАДСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ ПРАЦЮЮЧИХ ЖІНОК»	47
Лебедюк Є. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ЦЕРКОВНОГО УСТРОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ ЄХСС	50
Безмертний А. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ КУПЦІВ ІЗ УКРАЇНСЬКОЮ КООПЕРАЦІЄЮ У 1920-х-1930-х рр. XX ст.	52
Павлюк Я. ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ СТАТУС УКРАЇНЦІВ ПІСЛЯ 1921 р.	54

Гуменюк О. ЕВОЛЮЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА СРСР ПРО ШЛЮБ ТА СІМ'Ю: УКРАЇНСЬКА СКЛАДОВА	55
Білан С. РЕПРЕСІЇ СТАЛІНСЬКОГО РЕЖИМУ ПРОТИ ПРЕДСТАВНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ АГРАРНОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ	57
Каплюк О. ЗАКАРПАТСЬКІ УКРАЇНЦІ В ЧЕХОСЛОВАЦЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ В СРСР В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	59
Карпуніна Т. АГІТАЦІЙНА ТА АНТИРЕЛІГІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ НА ЗАВЕРШАЛЬНОМУ ЕТАПІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	62
Костишин Е. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УРСР НАПЕРЕДОДНІ ПЕРЕБУДОВИ	67
Галішевський В. ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ М. БРАЙЧЕВСЬКОГО У 1991 – 2001 рр.	70
Дубей В. ОСНОВНІ ВІХИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ (1991-2010 рр.)	73
Літвік Ю. ФЕНОМЕН ПОЛІТИЧНОГО ПРАВОСЛАВ'Я: СПРОБА РЕЛІГІЄЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ	75
Яроцький П. ІНСТИТУАЛІЗАЦІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ КАТОЛИЦИЗМУ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ	79
Гайдай О. ЗА КРОК ДО «ЛЕНІНОПАДУ»: ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИХ ОБЛАСТЕЙ ДО КОМУНІСТИЧНИХ ПАМ'ЯТНИКІВ В 2013 р.	82
Пержун В. СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ: ФАКТОРИ ЗБЕРЕЖЕННЯ, АКТУАЛЬНІСТЬ ІСНУВАННЯ, СУЧАСНІ СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПЕРЕВАГИ	86
Радецька А. PROCES ROZWOJU FEMINIZMU W NIEPODLEGLEJ UKRAINIE ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM SFERY AKTYWIZMU OBYWATELSKIEGO I ŚRODOWISKA AKADEMICKIEGO	88
Самотіс Я. АТРИБУТИВНІ ЕЛЕМЕНТИ У ВЕСНЯНІЙ ОБРЯДОВСТІ УКРАЇНЦІВ: СИМВОЛІЧНІ ФУНКЦІЇ ТА ЇХ ЛОКАЛЬНА СПЕЦИФІКА	89
Урбан М. KRZYTKA HEROICZNEGO OBRAZU STEPANA BANDERY WE WSPÓŁCZESNEJ PUBLICYSTYCE UKRAIŃSKIEJ	93
Мишков В. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЛОКРИНИЦЬКОЇ ІЄРАРХІЇ СТАРООБРЯДЦІВ В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	96
Шугасва Л. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ АНТИТРИНІТАРИЗМУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	97
Двойнінова О., Кушпетюк О. ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНЦІВ ПОРТУГАЛІЇ З МЕТОЮ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	99
Ворон Оксана ПРОПОВІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ РКЦ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ «НОВОЇ СВАНГЕЛІЗАЦІЇ»	101
Докаш В. РЕЛІГІЯ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН ТА ІНТЕГРАТОР УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	104
Рудик О. СУЧАСНИЙ СТАН ТА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ УКРІПЛЕНИХ РАЙОНІВ УКРАЇНИ	107
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
Пословська А. АРХЕОЛОГІЧНІ ДЖЕРЕЛА У ВИВЧЕННІ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВА ВОЛИНИ ДАВНЬБОРУСЬКОГО ЧАСУ	110
Баланович В. СВИНЦЕВІ ПЛОМБИ ДОРОГОЧИНСЬКОГО ТИПУ З ПЕРЕСОПНИЦІ	112
Терський С. ЛІТОПИСНА ПЕРЕСОПНИЦЯ У СИСТЕМІ МІСТ СХІДНОЇ ВОЛИНИ ОРДИНСЬКОГО ПЕРІОДУ (середина XIII–XIV ст.)	116
Ващук Д. ДО ПИТАННЯ ВОЛОДІННЯ ЗАМКОМ РІВНЕ РОДИНОЮ ОСТРОЗЬКИХ У СЕРЕДИНІ XVI ст.	121

Серебрякова О. МАНТИЧНІ ДІЇ З КІЛКАМИ В ОБРЯДОВІЙ ПРАКТИЦІ ЖИТЕЛІВ ЧЕРКАЩИНИ	124
Кривенко А. АПОТРОПЕІЧНА СЕМАНТИКА ВОДОХРЕСНОЇ ОБРЯДОВОСТІ У ВОЛИНЯН (НА ОСНОВІ ПОЛЬОВИХ МАТЕРІАЛІВ З СОКАЛЬЩИНИ)	126
Мельничук Д. ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ ТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ У ВОЛИНСЬКІЙ ЄПАРХІЇ (кінець XVIII-початок XX ст.)	128
Казначєєва Л. ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛИНСЬКИХ ГУБЕРНСЬКИХ ПРЕДВОДИТЕЛІВ ДВОРЯНСТВА	130
Трофімук-Кирилова Т. НАЙМ “ДОБРОВОЛЬЦІВ” ЯК СПОСІБ УХИЛЕННЯ ЄВРЕЙСЬКИХ ГРОМАД ВІД ВИКОНАННЯ РЕКРУТСЬКОЇ ПОВИННОСТІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ)	135
Чибирак С. ПАВЛО ЧУБИНСЬКИЙ І ВОЛИНЬ: ДО 175-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ	138
Абрамчук О. СТАНОВЛЕННЯ ДУБЕНСЬКОГО ФОРТУ	140
Мосієвич Ю. ІСТОРИЧНІ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ВОЛИНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – ПОЧАТКУ XX ст.	141
Поніманська Т., Доброчинська В. З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ (початок XX ст. – 1944 р.)	143
Федорчук С. ХМЕЛЯРСТВО НА ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1921–1939 рр.)	148
Переходько Н. АПТЕЧНА МЕРЕЖА У ВОЛИНСЬКОМУ ВОЄВОДСТВІ (1921–1939 рр.): ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ТА ДІЯЛЬНІСТЬ	151
Іванов С. ОСВІТА НА ВОЛИНІ В РОКИ НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941–1944 рр.)	154
Зек Б. УКРАЇНСЬКА ДОПОМІЖНА АДМІНІСТРАЦІЯ ЛУЦЬКА У РОКИ НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ	157
Іценко О. ТРАГІЧНА ЗАГИБЕЛЬ ЕКЗАРХА АВТОНОМНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ АЛЕКСІЯ (ГРОМАДСЬКОГО)	160
Савчук П. РОЛЬ ПРОПАГАНДИ У БІЛЬШОВИЗАЦІЇ МАС У 1943-1945 рр.	163
Зиль В. СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНИЙ ВИМІР БОРОТЬБИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ З НАЦІОНАЛІСТИЧНИМ ПІДПІЛЛЯМ НА ВОЛИНІ (1944-1950-ті рр.)	166
Сорочинська Т. СКЛАДОВІ КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ РІВНЕНЩИНИ ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ	168
Гілевич І. ОСНОВНІ ГОСПОДАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ПОЛІЩУКІВ У НАУКОВИХ СТУДІЯХ ДРУГОЇ ПОЛОВИНІ XX – ПОЧАТКУ XXI ст.	170
Ларькіна Л. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПІДґРУНТЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ КОМІСІЯМИ СПРІЯННЯ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЕЛІГІЙНІ КУЛЬТИ У 60-80-ті рр. XX ст.	173
Чура О. РЕЛІГІЙНИЙ РЕНЕСАНС У ЛЬВОВІ НАПРИКІНЦІ 80-х ПОЧАТКУ 90-х рр. XX ст. У РЕЦЕПЦІЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ВЛАДИ МІСТА	175
Чура В. ФІНАНСОВЕ СТАНОВИЩЕ РІВНЕНСЬКОГО ОБЛАСНОГО КОМІТЕТУ КПРС-КПУ В УМОВАХ РОЗГОРТАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО РУХУ НАПРИКІНЦІ 80 – ПОЧАТКУ 90-Х рр. XX ст.	177
Біляковський П. ЗАМОЧУВАННЯ ХРЕСТІВ У РИТУАЛЬНИХ ПРАКТИКАХ ВИКЛИКАННЯ ДОЩУ (ЗА ПОЛЬОВИМИ МАТЕРІАЛАМИ З УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ)	180
Горошко Л. «ДОКИ ЩЕ НЕ РОЗСИПАЛАСЯ» (ОБРЯДОДІЇ З ВОДОЮ ПІД ЧАС НАРОДИН У ЧЕРКАСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ)	183
Немеєч В. ДЕРЕВЦЕ ЯК ПРЕДМЕТНО-СИМВОЛІЧНИЙ КОМПОНЕНТ ВЕСІЛЬНОГО РИТУАЛУ: ВОЛИНСЬКО-ПОКУТСЬКІ ПАРАЛЕЛІ (НА МАТЕРІАЛАХ З РАДЕХІВСЬКОГО І БОГОРОДЧАНСЬКОГО РАЙОНІВ)	185

Булга І. ФОРМИ ПРАВОСЛАВНОЇ РЕЛІГІЙНОСТІ СУЧАСНОЇ ВОЛИНИ: СПРОБА ТИПОЛОГІЗАЦІЇ	186
Грипич С. ІСТОРИЧНЕ КРАСЗНАВСТВО ЯК ОСНОВА СУЧАСНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ ІСТОРИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)	189
ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
Патяка О. ШТАНДАРТИ СТАРОДАВНЬОГО РИМУ: РИСИ ВОЄННО-САКРАЛЬНОГО ФЕНОМЕНУ	192
Тимчук І. ХРИСТІЯНІЗАЦІЯ ВЕЛИКОГО НОВГОРОДА	194
Сосновая Л. АЛЕНОРА АКВІТАНСЬКА - ВИДАТНА ЧИ ТИПОВА КОРОЛЕВА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ?	197
Лашта В. ЗАВОЮВАННЯ ЄВРОПЕЙЦІВ У ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ	198
Лашта І. КОЛОНІЗАЦІЯ ПІВДЕННОЇ І ЦЕНТРАЛЬНОЇ АМЕРИКИ В XV –XVII ст.	199
Петраускас Р. МЕЖДУ ВІЛЬНЮСОМ И КИЕВОМ: ЛИТОВСКИЕ ВЕЛЬМОЖИ ВО ГЛАВЕ КИЕВСКОГО ВОЕВОДСТВА В XV– НАЧАЛЕ XVI вв.	200
Самчук І. ДУХОВНО-СУСПІЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ СТАРООБРЯДНИЦТВА	204
Ціватий В. ДИПЛОМАТИЧНІ СИСТЕМИ ТА ІНСТИТУТИ ДИПЛОМАТІЇ ДОБИ РАНЬОГО НОВОГО ЧАСУ (XVI-XVIII ст.): ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	205
Константинов В. ОТНОШЕНИЯ МОЛДАВИИ И РЕЧИПОСПОЛИТЫ ВО ВРЕМЕНА ПЕРВОГО ГОСПОДАРСТВА ШТЕФАНА ТОМШЫ II (1611-1616)	208
Малов А. НЕВЕЛЬСКОЕ «СИДЕНИЕ» 1613–1619 гг.	210
Плюта Н. РОЗВИТОК КОЛОНІАЛЬНОЇ ІДЕЇ У ФРАНЦІЇ В НОВИЙ ЧАС	220
Зелена В. ЖІНОЧА ОСВІТА В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ: ІНІЦІАТИВА ДЕРЖАВИ ЧИ СУСПІЛЬСТВА?	223
Герштун А. ПРИЧИНИ ТА ПЕРЕДУМОВИ АНГЛО – БУРСЬКОЇ ВІЙНИ 1899-1902 рр.	225
Кондратюк М. Т. Г. МАСАРИК ЯК ВИРАЗНИК ІДЕОЛОГІЇ ЧЕСЬКОЇ ВЛАДИ ЩОДО ВЗАЄМОВІДНОСИН ДЕРЖАВИ, ЦЕРКВИ ТА ШКОЛИ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ НА ПОЧАТКУ ХХ ст.	228
Гнідик І. ПОЧАТКИ ДІЯЛЬНОСТІ ЄПІСКОПА СОТЕРА ОРТИНСЬКОГО У США	230
Вавуліч В. РОСІЙСЬКО-СЕРБСЬКА ВІЙСЬКОВА СПІВПРАЦЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1914-1915 рр.)	233
Богалейша С. ПРОЕКТИ СОЗДАНИЯ БЕЛОРУССКО-ЛИТОВСКОГО ГОСУДАРСТВА ВО ВРЕМЯ ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ	235
Кукса О. ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА В БІЛОРУСІЇ ТА В УКРАЇНІ В 1917-1920 рр.	237
Глібіщук М. ВІДДІЛ ПРОПАГАНДИ ПРИ УРЯДІ А. ДЕНІКІНА	238
Карповець Ю. ПРОБЛЕМА ДИТИНСТВА І МАТЕРИНСТВА В БЛОКАДНОМУ ЛЕНІНГРАДІ	240
Ворон О. ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРЕЙСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ	242
Віруцька С. ЯНОШ КАДАР І ЧЕХОСЛОВАЦЬКА КРИЗА 1968 РОКУ	245
Постоловський Р. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ ПЕРІОДУ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ» У ПОГЛЯДАХ ЧЕСТМІРА ЦІСАРЖА	247

Яковлєва Д. ХАРАКТЕР ТА ОСОБЛИВОСТІ ІСЛАМСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ В ІРАНІ 1978-1979 рр.	249
Покляцька В. ДРУГА ХОЛОДНА ВІЙНА: ЗАГОСТРЕННЯ РАДЯНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ (1979-1985 рр.)	251
Пилипенко В. РЕАЛІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ СРСР ЩОДО ІРАНУ В МЕЖАХ ІНІЦІАТИВ ООН, 1979 – 1989 рр.	254
Яничук О. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕГОВОРИ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ В ПОЛЬЩІ ЗА “КРУГЛИМ СТОЛОМ”. ДО 25-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ ОБ’ЄДНАННЯ УКРАЇНЦІВ В ПОЛЬЩІ	256
Галушка-Адайкін А. КРИЗА РЕЖИМУ «НОВОГО ПОРЯДКУ» В РЕСПУБЛІЦІ ІНДОНЕЗІЯ	258
Грубінко А. ПЕРІОДИ І ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ЩОДО СПІЛЬНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ І БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЄС (1990-2014 рр.)	261
Грицай С. ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ МОДЕРНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ (1991 - 2011 рр.)	264
Андрощук І. ЧЕХІЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	267
Вавринюк А. DEMOGRAFIA WYBRANYCH PAŃSTW ŚWIATA JAKO INTERDYSCYPLINARNY OBSZAR BADAŃ	268

ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

Конопка В. ІСТОРИЧНІ ДЖЕРЕЛА ХЛІБОРОБСЬКИХ МОТИВІВ У КАЛЕНДАРНІЙ ОБРЯДОВІСТІ УКРАЇНЦІВ	272
Хромова І. ЗНАКИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В НУМІЗМАТИЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ	275
Крайнік Ю. УНІВЕРСАЛИ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО XVII ст.	278
Шамсутдинова-Лебедюк Т. СІМЕЙНО-ШЛЮБНІ ВІДНОСИНИ В ІСЛАМІ: АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ	280
Гончар О. ВПЛИВ МИКОЛИ КОСТОМАРОВА НА СТАНОВЛЕННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ ДМИТРА БАГАЛІЯ	283
Бойко Ю. ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД ПРАЦЬ ПРИСВЯЧЕНИХ ЖИТТЮ І ДІЯЛЬНОСТІ ЄВГЕНА ЧИКАЛЕНКА	285
Кравчук О. ПРОБЛЕМА РЕАБІЛІТАЦІЇ ОБРАЗУ Г. РАСПУТІНА В ПОСТРАДЯНСЬКІЙ РОСІЙСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ	289
Михальчук Р. ГОЛОКОСТ НА ТЕРИТОРІЇ РІВНЕНЩИНИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ	291
Білоус Н. «ПАКТ МОЛОТОВА-РІББЕНТРОПА: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ»	295
Сипко Б. ФРАНЦУЗЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРО МУСУЛЬМАНСЬКУ СПІЛЬНОТУ П’ЯТОЇ РЕСПУБЛІКИ	296
Мартинчук І. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	299
Корнієнко Н. УКРАЇНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРО ВПЛИВ «РОСІЙСЬКОГО ФАКТОРУ» НА ПОЛІТИКУ США ЩОДО УКРАЇНИ у 2009-2012 рр.	302

РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

Давидюк Р. ОСТАРБАЙТЕРИ З РІВНЕНЩИНИ: МІЖ ДВОМА ТОТАЛІТАРНИМИ РЕЖИМАМИ	305
--	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	307
------------------------------------	-----

ЗМІСТ	309
--------------------	-----

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки РДГУ

Випуск 25

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів,
цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть
автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники.
Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання
Валерій Шеретюк

Комп'ютерна верстка
Вікторія Кравчук, Владислав Самсонюк

Обкладинка
Григорій Волохов

Підписано до друку 1.12.2014 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 65,1. Замовлення №164/1. Наклад 300

Видавець О. Зень
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія РВ № 26 від 6 квітня 2004 р.
вул. Кн. Романа, 9/24, м. Рівне, 33022;
0362-24-45-09; 068-025-067-4;
olegzen@ukr.net

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
33028, м. Рівне, вул. Княгині Ольги, 8

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 25. – Рівне: О. Зень, 2014. – 313 с.

ISBN 978-617-601-107-1